

УДК 342.951

СВЕРДЛІН Костянтин Юрійович,

заступник декана факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-8235-1766>

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВИХ ЗАСАД КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО- ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

З моменту проголошення Незалежності України минуло вже понад 30 років, однак державотворчий процес у нашій країні ще далеко від свого завершального етапу, у цілому ряді сфер суспільного життя, попри численні реформи, зміни, перетворення, так і не побудовано ефективних механізмів управління публічними справами, а у деяких галузях і досі у тій чи іншій мірі застосовуються запроваджені ще у радянські часи підходи, форми, методи щодо організації та функціонування публічних інституцій, покликаних забезпечувати виконання завдань і функцій держави. Серед інших галузей державного управління, яка вже тривалий час залишається незмінною та у ряді аспектів наслідує радянський досвід, є система виконання кримінальних покарань. Д. А. Шмигаль та інші ініціатори Законопроекту про пенітенціарну систему № 5293 від 22.03.2021 р. справедливо наголошують на тому, що стандарти функціонування установ виконання покарань не змінювалися понад 75 років. Структура пенітенціарної служби майже не змінювалася протягом 25 років незалежності України та залишалася найбільшою спадщиною Радянського Союзу. Існуюча система виконання кримінальних покарань та попереднього ув'язнення не в повній мірі відповідає принципам гуманізму і поваги до прав і свобод людини. Умови тримання засуджених та осіб, узятих під варту, потребують приведення у відповідність з європейськими стандартами, на що неодноразово зверталась увага представниками відповідних європейських інспекційних органів за результатами останніх візитів в Україну. Фінансування Державної кримінально-виконавчої служби України протягом останніх років здійснюється на рівні не більше 45 % від загальної потреби [1]. Очевидно, що ця ситуація потребує якнайшвидшого вирішення, адже вона не відповідає ані тим принципам, що закріплені у Конституції України, ані тим міжнародним стандартам, які мають бути впроваджені в нашій державі у

зв'язку з обраним зовнішньополітичним курсом.

Справедливим буде відмінити, що українсько владою вже було здійснено декілька важливих кроків у напрямку реформування системи органів виконання кримінальних покарань [2; 3; 4; 5; 6 та ін.], однак, навіть запроваджені та намічені для реалізації заходи не охоплюють усіх суттєвих аспектів, які необхідно переглянути та удосконалити на шляху перетворення і розвитку вітчизняної системи виконання кримінальних покарань. Зокрема мусимо звернути увагу на те, що у офіційних документах, які так чи інакше стосуються реформування пенітенціарної системи України, питання кадрового забезпечення Державної кримінально-виконавчої служби України висвітлюються досить поверхнево, фрагментарно. Зрозуміло, що означена ситуація є суттєвим недоліком, адже опікуючись питаннями формування нових підходів до організації та функціонування системи виконання кримінальних покарань не слід забувати, що будь-який державний орган, будь-яка державна організація (установа, заклад) являють собою штучні утворення, що не мають власної свідомості та волі, а отже їх діяльність, її якість та ефективність, прямим і значним чином визначається професійними та іншими якостями кадрів, якими комплектується той чи інший орган публічної влади, установа або заклад. Власне від стану кадрового забезпечення залежать й якісні показники практичного втілення тих оновлених підходів, принципів і норм, щодо яких має бути організована і працювати система виконання кримінальних покарань в Україні, як у демократичній, правовій державі. З цього приводу доцільно відмітити положення чинної Стратегії реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року, в якій зазначається, що ефективність реформування пенітенціарної системи залежить від рівня підготовки її кадрового складу, тому реалізація стратегічної цілі передбачає формування вмотивованого та високопрофесійного персоналу органів і установ пенітенціарної системи, здатного виконувати функції виправлення і ресоціалізації засуджених на основі найсучасніших підходів і методів роботи, а також створення за новими стандартами належних умов праці та соціального захисту персоналу [6]. Втім розробник цієї Стратегії не пішов далі визначення мети у сфері підготовки кадрів для пенітенціарної системи України та декількох ключових завдань, які необхідно виконати на шляху до намічених стратегічних цілей

Вище наведене обумовлює актуальність і доцільність певного перегляду і доопрацювання нормативно-правового підґрунтя кадрового забезпечення Державної кримінально-виконавчої служби.

Зокрема вважаємо за необхідне:

– по-перше, розробити концептуальні засади кадрового забезпечення Державної кримінально-виконавчої служби України з урахуванням реалій і потреб сьогодення, а також провідного зарубіжного досвіду. Даний крок є особливо актуальним враховуючи те, що сьогодні є нечинною Концепція державної кадрової політики, що була затверджена Указом Президента України від 01.02.2012 р. № 45/2012, і яка виступала одним із основоположних документів з точки зору визначення концептуальних засад формування та розвитку кадрового потенціалу зазначеної служби, а нової поки що не прийнято. Втім, навіть затвердження нової стратегії чи концепції державної кадрової політики в Україні, не скасовує необхідності окремого визначення концептуальних засад кадрового забезпечення саме системи Державної кримінально-виконавчої служби, яка має ряд своїх специфічних властивостей, що слід врахувати під час формування комплексу основоположних принципів і норм, які утворюватимуть правову основу сучасного підходу до кадрового забезпечення Державної кримінально-виконавчої служби України;

– по-друге, закріпити на законодавчому рівні чіткі визначення ключових понятійно-термінологічних конструкцій як то: кадрова політика, кадровий потенціал, кадрове забезпечення Державної кримінально-виконавчої служби, об'єкт кадрового забезпечення, заохочення, стимулювання праці тощо;

– по-третє, конкретизувати на законодавчому рівні основні елементи організаційно-правового механізму кадрового забезпечення (завдання, принципи, форми та методи, суб'єктно-об'єктний склад, державні гарантії тощо);

– по-четверте, визначити механізм і критерії оцінювання якості та ефективності кадрового забезпечення;

– по-п'яте, визначити пріоритетні заходи щодо підвищення престижності та привабливості служби в органах Державної кримінально-виконавчої служби.

Реалізація наведених кроків щодо удосконалення нормативно-правових засад кадрового забезпечення Державної кримінально-виконавчої служби України потребує активізації наукових досліджень у цій сфері, а також поглиблення співпраці правників-теоретиків із представниками відповідної практичної сфери, для того, щоб не просто виробити необхідні та найбільш доцільні правові основи зазначеного забезпечення, але й повноцінно та ефективно їх впровадити у площину практичного застосування – ці засади

мають бути не просто деклараціями про наміри, а реально втіленими, системно діючими правилами роботи щодо формування, реалізації та підтримки на належному рівні кадрового потенціалу Державної кримінально-виконавчої служби України.

Список бібліографічних посилань

1. Проект Закону про пенітенціарну систему № 5293 від 22.03.2021 р. / офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71498.

2. Концепція реформування кримінальної юстиції України: Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15.02.2008 р. «Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів» 08.04.2008 р. № 311/2008 // Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/311/2008#Text>.

3. Про Концепцію державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України: Указ Президента України від 08.11.2012 р. № 631/2012 // Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/631/2012#Text>.

4. Про схвалення Концепції реформування (розвитку) пенітенціарної системи України: Розпорядження Кабінета Міністрів України від 13.09.2017 р. № 654-р // Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/654-2017-%D1%80#Text>.

5. Про затвердження плану пріоритетних дій Уряду на 2020 рік: Розпорядження Кабінета Міністрів України від 09.09.2020 р. № 1133-р // Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1133-2020-%D1%80#Text>.

6. Про схвалення Стратегії реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року та затвердження операційного плану її реалізації у 2022-2024 роках: Розпорядження Кабінета Міністрів України від 16.12.2022 р. № 1153-р // Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153-2022-%D1%80#Text>.